

Briselē, 26.7.2022.
COM(2022) 357 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**par 8. vides rīcības programmas monitoringa satvaru, kas palīdzēs izmērīt progresu
programmas 2030. un 2050. gada prioritāro mērķu sasniegšanā**

1. Ievads

Astotās vides rīcības programmas (8. VRP)¹ mērķis ir līdz 2030. gadam paātrināt zaļo pārkārtošanos un nodrošināt, ka tiek apņēmīgi aizsargāta un atjaunota vide. Kopš 1973. gada ES vides rīcībpolitikas izstrādi un koordināciju ir virzījušas vispārējas vides rīcības programmas, kas ir nodrošinājušas satvaru ES un tās dalībvalstu rīcībai vides un klimata rīcībpolitikas jomā. 8. VRP pamatā ir mērķi, kas noteikti Eiropas zaļajā kursā (EZK)² — ES izaugsmes stratēģijā klimatneitrālas, resursefektīvas, no toksikantiem brīvas, noturīgas un konkurētspējīgas aprites ekonomikas sasniegšanai taisnīgā un iekļaujošā veidā. Programma ir ļoti būtiska arī tam, lai sasniegtu vides un klimata mērķus saskaņā ar ANO programmu 2030. gadam, tās ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM) un daudzpusējiem vides un klimata nolīgumiem.

Nemot vērā virkni sarežģītu ekonomisko un ģeopolitisko krīžu, arī Krievijas agresiju pret Ukrainu, 8. VRP atspoguļo ES un tās dalībvalstu apņēmību risināt klimata, biodaudzveidības un piesārņojuma krīzes, kā arī padarīt ES noturīgāku pret satricinājumiem nākotnē. 8. VRP ir noteikts ilgtermiņa prioritārais mērķis 2050. gadam “*labklājīga dzīve planētas iespēju robežās*”, kā arī seši tematiskie prioritārie mērķi. Tā arī ietver vērīgu 34 veicinošu nosacījumu satvaru šo mērķu sasniegšanai saskaņā ar EZK principu “nekaitēt” un godīgu un taisnīgu pārkārtošanos, kurā neviens netiek atstāts novārtā³.

8. VRP 2050. gadam izvirzītais prioritārais mērķis: “*Vēlākais 2050. gadā cilvēkiem tiks nodrošināta labklājīga dzīve planētas iespēju robežās labbūtības ekonomikā, kurā nekas netiek izšķērdēts, izaugsme ir reģeneratīva, Savienībā ir sasniegta klimatneitralitāte un ir ievērojami samazināta nevienlīdzība. Veselīga vide ir visu cilvēku labbūtības pamats, un tā ir vide, kurā tiek saglabāta biodaudzveidība, plaukst ekosistēmas un daba tiek aizsargāta un atjaunota, kā rezultātā tiek uzlabota noturība pret klimata pārmaiņām, ar laikapstākļiem un klimatu saistītām katastrofām un citiem vides riskiem. Savienība rāda priekšzīmi, kā nodrošināt pašreizējo un nākamo paaudžu labklājību visā pasaulē saskaņā ar paaudžu savstarpējo atbildību.*”

Lai nodrošinātu, ka ES virzās uz savu vides un klimata mērķu sasniegšanu, ir ļoti svarīgi, ka konsekventi monitorēt galvenās tendences, tam izmantojot pareizos rādītājus.. Lai atbalstītu un stiprinātu integrētu pieeju, ar 8. VRP tiek ieviests pārvaldības mehānisms un Komisijai ir uzdots izveidot jaunu monitoringa satvaru (8. VRP monitoringa satvaru jeb 8. VRP MS), kas palīdzēs izmērīt progresu virzībā uz prioritāro mērķu sasniegšanu. Monitoringa satvara pamatā ir jābūt dažiem **pamatrādītājiem**, ieskaitot sistēmiskos rādītājus par saiknēm starp vidi un sociālajām dimensijām un ekonomiku; šie rādītāji ES dos iespēju sekot līdzi progresam virzībā uz zaļo pārkārtošanos un sniegt augsta līmeņa stratēģisku rīcībpolitisko pārskatu. Komisijai par padarīto katru gadu jāziņo Eiropas Parlamentam un Padomei, ieskicējot arī darbības, ko varētu veikt nākotnē.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2022/591 (2022. gada 12. aprīlis) par vispārējo Savienības vides rīcības programmu līdz 2030. gadam (8. VRP).

² COM(2019) 640 final.

³ Padomes Ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (COM(2021) 801 final).

2. 8. VRP monitoringa satvara vispārīgās iezīmes

8. VRP pārvaldības mehānisms ietver ikgadēju Komisijas veiktu monitoringu, novērtēšanu un ziņošanu par progresu virzībā uz programmas sešu prioritāro mērķu sasniegšanu, ņemot vērā veicinošos nosacījumus un vispārējo mērķi panākt sistēmiskas izmaiņas. Komisijai palīdzēs Eiropas Vides aģentūra (EVA) un Eiropas Ķimikāliju aģentūra (ECHA), kas izstrādā ķimikālijām veltītu rādītāju sistēmu.

Pārvaldības mehānisma pamatā ir 8. VRP pamatrādītāju kopums. Saskaņā ar programmas lēmuma 4. panta 3. punktu rādītājiem ir jābalstās uz esošajiem datiem, lai samazinātu administratīvo slogu, un jāatspoguļo jaunākā situācija datu un rādītāju pieejamības un nozīmīguma ziņā. Turklāt monitoringa satvara pamatā ir jābūt metodikai, kura ļauj Komisijai sekot līdzi tam, cik daudz vēl atliecis, lai sasniegtu ar prioritārajiem mērķiem saistītos mērķrādītājus. Ja ES tiesību aktos ir noteikti juridiski saistoši ES mērķrādītāji, relevanto programmas mērķu un veicinošo nosacījumu monitoringam izraudzīti to pamatā esošie rādītāji. Piemēram, ES ir vienojusies par juridiski saistošu mērķrādītāju: līdz 2030. gadam siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināt par 55 % (mērot CO₂ ekv. tonnās) salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Ja pastāv vispārējas juridiskas prasības vai ambiciozi mērķrādītāji un mērķi, būtu jāizmanto rādītāji, ar ko mēra vēlamajā virzienā panākto progresu. Piemēram, *kopējais radīto atkritumu daudzums* atspoguļo centienus piemērot atkritumu hierarhiju un tādējādi līdz 2030. gadam ievērojami samazināt atkritumu daudzumu; *vides nodokļu daļa kopējos nodokļu ieņēmumos* atspoguļo principu “piesārņotājs maksā”.

8. VRP mērķi 2030. gadam un redzējums 2050. gadam prasa rādītājus, ar kuriem izmērīt ilgtermiņa rezultātus ES un dalībvalstīs (ietekmes vai iznākuma rādītāji)⁴. Tomēr dažos gadījumos, ja ir spēcīga rīcībpolitiskā nozīme vai saikne ar saskaņotu mērķrādītāju, ir iekļauti rādītāji, kas koncentrējas uz veiktajām darbībām (izlaides rādītāji). Iepriekš minēto ilustrē *aizsargājamo teritoriju* rādītājs, ņemot vērā tā saikni ar mērķrādītāju līdz 2030. gadam aizsargāt 30 % no jūras un sauszemes teritorijām.

8. VRP MS ietver pamatrādītāju izlasi, kura sniedz augsta līmeņa politisko kopsavilkumu. Monitoringa satvara pamatā ir nozarei specifiski monitoringa rīki, kuri nodrošina konsekvenci un līdz minimumam samazina administratīvo slogu. Šie rīki ir enerģētikas savienības un klimatrīcības pārvaldība⁵, aprites ekonomikas monitoringa satvars, ES biodaudzveidības monitoringa satvars⁶, ES bioekonomikas monitoringa sistēma⁷ un gaidāmais nulles piesārņojuma monitoringa satvars⁸. Monitorings ņem vērā arī informāciju no vides rīcībpolitikas īstenošanas pārskata⁹.

⁴ COM “[Labāka regulējuma rīkkopa](#)”, 2021. gada novembra izdevums, 358. lpp.

⁵ 2018. gada 11. decembra Regula (ES) 2018/1999.

⁶ ES Biodaudzveidības stratēģijas infopanelis un darbību izsekošanas:

<https://dopa.jrc.ec.europa.eu/kcbd/dashboard/>.

⁷ Saistītie infopaneļi: https://knowledge4policy.ec.europa.eu/visualisation/eu-bioeconomy-monitoring-system-dashboards_en; https://knowledge4policy.ec.europa.eu/biodiversity/topic/eu-biodiversity-strategy-actions-tracker_en.

⁸ COM(2021) 400 final un Komisijas dienestu darba dokuments SWD(2021) 141.

⁹ COM(2019) 149 final.

Plaši saskaņoti vides pamatrādītāji palīdzēs konsekventi ziņot par vides un klimata rīcībpolitikām no plašākas perspektīvas, piemēram, ar šādiem rīkiem:

- “EZK vizualizācijas rīks”, kas aptver arī digitālos un taisnīguma aspektus¹⁰,
- ikgadējie ES progresa ziņojumi par visiem 17 IAM¹¹,
- noturības infopaneļa visaptverošais noturīguma novērtējums ES un tās dalībvalstīs¹²,
- pārkārtošanās snieguma indekss, kas četrās dimensijās novērtē 45 valstu progresu attiecībā uz pārkārtošanos uz ilgtspēju¹³,
- Eiropas pusgads, kas ne tikai koncentrējas uz plašu ekonomikas un nodarbinātības rīcībpolitiku koordināciju, bet arī nodrošina ziņošanu par IAM visās dalībvalstīs¹⁴, un
- rādītāju un rezultātu pārskatu koppārlūks¹⁵, kas ir interaktīvs rīks, kurš apkopo vairāk nekā 100 daudzdimensionālu pasākumu.

8. VRP monitoringa satvars ir saskaņots ar konferences par Eiropas nākotni galīgo ziņojumu un tā priekšlikumiem klimata pārmaiņu un vides jomā¹⁶.

3. Apspriešanās ar ieinteresētajām personām

2021. gada 17. februārī Komisija publicēja konsultatīvo dokumentu par ierosināto pieeju 8. VRP MS un tā arhitektūru; tajā bija aprakstīti esošie rādītāji un principi, pēc kuriem tiek atlasīti pamatrādītāji. Šis dokuments kopā ar 2021. gada 14. jūlija papildinošo paziņojumu¹⁷, kas ietvēra pirmo pamatrādītāju priekšlikumu, veidoja bāzi apspriešanai, kas notika no 2021. gada jūlija līdz 2022. gada janvārim. 2021. gada rudenī Komisija organizēja dalībvalstīm paredzētu darbsemināru un ārējām ieinteresētajām personām paredzētu darbsemināru, kuros apsprieda ierosināto rādītāju kopumu. Pēc tam, kad tika panākta politiskā vienošanās par 8. VRP, Komisija pamatrādītāju sarakstu pārskatīja saskaņā ar saņemtajām atsauksmēm un šo pārskatīto sarakstu atkal apsprieda ar dalībvalstīm.

Apspriešanās veicināja padziļinātu rādītāju izpēti konkrētās tematiskās jomās un nozarei specifiskajos monitoringa rīkos. Tā palīdzēja atlasīt pamatrādītājus, uz kuriem balstīsies ikgadējie progresa ziņojumi, un palīdzēja apzināt rādītāju nepilnības, kā rezultātā tika panākta vienošanās par vietturiem jomās, kur rādītājs vēl nav gatavs izmantošanai vai nav pieejami ikgadēji dati. Tika konstatēts, ka ir vajadzīgi papildu rādītāji, lai veiktu 2024. un 2029. gadā paredzētos padziļinātos

¹⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/egd-statistics/>.

¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi>.

¹² https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_lv.

¹³ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/support-policy-making/support-national-research-and-innovation-policy-making/transitions-performance-index-tpi_en.

¹⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/sdg-country-overview/>.

¹⁵ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/explorer>.

¹⁶ <https://futureu.europa.eu/pages/reporting>

¹⁷ https://ec.europa.eu/environment/news/8th-environment-action-programme-commission-consults-monitoring-framework-headline-indicators-2021-07-19_en.

novērtējumus (sk. 5. iedaļu), un šim nolūkam tiks izmantoti rādītāji, kas netika iekļauti galīgajā sarakstā.

Daži rādītāji, piemēram, tie, ar kuriem tiek mērītas siltumnīcefekta gāzu emisijas¹⁸ un bioloģiskā lauksaimniecība, par pamatrādītājiem tika atzīti ātri, jo apspriešanās tika konstatēta plaša vienprātība. Savukārt tādās jomās kā nulles piesārņojums bija vairāki varianti. Tika izvēlēti tie rādītāji, kuri vislabāk atspoguļo vides un klimata problēmjautājumu un rīcībpolitiku sistēmisko raksturu, savukārt atsevišķās jomās arī turpmāk novērtēšanai tiks izmantoti mērķorientēti monitoringa rīki. Tika iekļauta atsevišķa nodaļa par visaptverošo redzējumu 2050. gadam un rādītājiem, kas attiecas uz vairākiem prioritārajiem mērķiem vai galvenajām iniciatīvām. Piemēram, izejvielu izmantojuma pēdas rādītājs atspoguļo kopējo vides noslogojumu saistībā ar ES patēriņu.

Bija arī spēcīgs aicinājums stiprināt ekosistēmu veselības aspektu. Līdz ar to biodaudzveidības nodaļā tika iekļauti trīs pamatrādītāji, kas mēra progresu virzībā uz mērķi apturēt un pavērst pretējā virzienā biodaudzveidības zudumu gan atsevišķu sugu, gan ekosistēmu ziņā. Turklāt klimatadaptācijai veltītajā nodaļā priekšroka tika dota rādītājam par sausuma ietekmi uz ekosistēmām, nevis sausuma risku rādītājam. Nodaļā par 2050. gada transversālo redzējumu tika iekļauts zemes platību aizņemšanas rādītājs.

Dažās jomās tika panākta vienošanās izmantot aizstājēj rādītājus. Piemēram, nulles piesārņojuma jomā kā tīra ūdens rādītājs tika izvēlēts nitrātu daudzums pazemes ūdeņos, kaut arī šis rādītājs netiek atjaunināts katru gadu. Lai gan tas neuzrāda barības vielu zudumu skaitlisku samazinājumu, tas parāda šo zudumu ietekmi uz ūdens kvalitāti un sniedz labu ieskatu par to, kā veicas ar zaļā kursa barības vielu samazināšanas mērķu sasniegšanu. Biodaudzveidības jomā lauku putnu populāciju samazināšanos (lielākoties lauksaimniecības intensifikācijas dēļ) vislabāk parāda plaši izplatīto putnu sugu populāciju indekss. Ekosistēmu atjaunošanas un aizsardzības jomā¹⁹ tika konstatēts, ka vispiemērotākie rādītāji ir tie, kas attiecas uz *aizsargājamajām teritorijām* un *meža savienotību*. Līdzīgi aizstājēj rādītāji tiek izmantoti arī attiecībā uz vides noslogojumu kompleksās sistēmās. Piemēram, attiecībā uz ilgtspējīgu energosistēmu apspriešanās tika secināts, ka ir jākombinē šādi divi rādītāji: *enerģijas patēriņš* un *atjaunīgā enerģija*.

Visbeidzot, dažās jomās, kurās rādītāji vēl nav pieejami, bet tie ir relevanti rīcībpolitikas ziņā, izvēlētais variants ir atsaukties uz norisēm nākotnē (fosilā kurināmā subsīdijas) vai iekļaut vietturi (nevienlīdzība vides jomā) (sk. 5. iedaļu).

4. Izvēlētie pamatrādītāji

Pamatrādītāju kopums atbilst 8. VRP struktūrai un ietver 26 rādītājus. Katrs konkrētais prioritārais mērķis tiek uzraudzīts ar diviem rādītājiem, izņemot biodaudzveidībai veltīto mērķi, kuram izvēlēti

¹⁸ Izmanto ES klimata monitoringa mehānismus, kuri nosaka pašas ES iekšējos ziņošanas noteikumus, kas balstīti uz starptautiski saskaņotām saistībām.

¹⁹ Vēl tiek turpināts darbs pie ekosistēmu un to pakalpojumu monitoringa un novērtēšanas (MAES). ES metodika ekosistēmu stāvokļa kartēšanai un novērtēšanai ir jāizstrādā līdz 2022. gada beigām, balstoties uz starptautiski saskaņotiem standartiem no ANO vides ekonomisko kontu sistēmas.

trīs rādītāji. Vides noslogojumam, veicinošajiem nosacījumiem un 2050. gada ilgtermiņa prioritārajam mērķim katram ir izvēlēti pieci rādītāji.

RĀDĪTĀJS	MĒRĶRĀDĪTĀJS	AVOTS ²⁰
Klimata pārmaiņu mitigācija (2. panta 2. punkta a) apakšpunkts)		
1. Siltumnīcefekta gāzu emisijas (SEG, indekss: 1990 = 100, tonnas CO ₂ ekv.)	Klimatneitralitāte: līdz 2030. gadam neto SEG emisijas samazināt par vismaz 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni ²¹	EVA
2. SEG emisijas no zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM ²² , tonnas CO ₂ ekv.)	Klimatneitralitāte: līdz 2030. gadam palielināt neto SEG piesaistījumus oglekļa piesaistītājos no ZIZIMM nozares līdz -310 miljoniem tonnu CO ₂ ekvivalenta ²³	EVA
Pielāgošanās klimata pārmaiņām (2. panta 2. punkta b) apakšpunkts)		
3. Ar klimatu saistītie ekonomiskie zaudējumi (miljardi EUR)	Klimata pārmaiņu ekonomiskā ietekme: samazināt kopējos monetāros zaudējumus, kas radušies ar laikapstākļiem un klimatu saistītu notikumu dēļ	EVA ²⁴
4. Sausuma ietekme uz ekosistēmām (skarto teritoriju platība km ²)	Ekosistēmu izturētspēja: samazināt to teritoriju platību, kuras ietekmē sausums un veģetācijas ražīguma zudums	EVA
Reģeneratīva aprites ekonomika (2. panta 2. punkta c) apakšpunkts)		
5. Izejvielu patēriņš (tonnas uz vienu iedzīvotāju)	Izejvielu izmantojuma pēda: būtiski samazināt ES izejvielu izmantojuma pēdu ²⁵ , samazinot izejvielu daudzumu, kas nepieciešams ES patērēto produktu ražošanai	Eurostat
6. Kopējais radīto atkritumu kopējais daudzums (kg uz vienu iedzīvotāju)	Atkritumu rašanās novēršana: līdz 2030. gadam būtiski samazināt kopējo radīto atkritumu daudzumu ²⁶	Eurostat
Nulles piesārņojums un no toksikantiem brīva vide (2. panta 2. punkta d) apakšpunkts)		
7. Priekšlaicīgas nāves gadījumi, ko izraisījusi eksponētība smalkajām daļiņām (PM_{2,5})	Vides ietekme uz veselību: līdz 2030. gadam par 55 % samazināt gaisa piesārņojuma izraisītas	EVA

²⁰ Par datu vākšanu un metodiku atbildīgā organizācija.

²¹ [Regula \(ES\) 2021/1119](#) (2021. gada 30. jūnijs) (Klimata akts).

²² Zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība

²³ COM(2021) 554 final (ZIZIMM regula).

²⁴ Balstoties uz datiem no CATDAT no RiskLayer.

²⁵ 8. VRP, 3. panta s) punkts.

²⁶ Aprites ekonomikas rīcības plāns (COM(2020) 98 final) un Nulles piesārņojuma rīcības plāns (COM(2021) 400 final).

(priekšlaicīgas nāves gadījumu skaits)	priekšlaicīgas nāves gadījumu skaitu (salīdzinot ar 2005. gada līmeni) ²⁷	
8. Nitrāti pazemes ūdeņos (mg NO ₃ /l un % monitoringa staciju ar vērtību virs 50 mg NO ₃ /l)	Tīrs ūdens: par vismaz 50 % samazināt barības vielu zudumus drošos pazemes ūdeņu resursos	EVA ²⁸
Biodaudzveidība un ekosistēmas (2. panta 2. punkta e) apakšpunkts)		
9. Noteiktās aizsargājamās sauszemes un jūras teritorijas ²⁹ (% no kopējās teritoriju platības)	Dabas aizsardzība: līdz 2030. gadam juridiski aizsargāt vismaz 30 % no ES sauszemes teritorijas un 30 % no ES jūras teritorijas ³⁰	EVA
10. Plaši izplatīto putnu sugu populāciju indekss (indekss: 1990 = 100)	Biodaudzveidības saglabāšana: pavērst pretējā virzienā plaši izplatīto putnu sugu populāciju samazināšanos ³¹	EBCC/ ³² BirdLife/RSPB /CSO
11. Meža savienotība (0–100 % ³³)	Veselīgas ekosistēmas: palielināt meža ekosistēmu savienotības pakāpi, lai izveidotu un integrētu ekoloģiskos koridorus ³⁴ un palielinātu klimatnoturību	Kopīgais pētniecības centrs
Ar ES ražošanu un patēriņu saistītais vides un klimata noslogojums (2. panta 2. punkta f) apakšpunkts)		
12. Enerģijas patēriņš (miljoni tonnu naftas ekvivalenta)	Energoefektivitāte: līdz 2030. gadam primārās enerģijas patēriņu un enerģijas galapatēriņu samazināt par vismaz 13 % salīdzinājumā ar 2020. gadu ³⁵	Eurostat
13. Atjaunīgās enerģijas īpatsvars enerģijas bruto galapatēriņā (%) ³⁶	Ilgspējīga enerģija: līdz 2030. gadam panākt, ka no atjaunīgajiem energoresursiem iegūtās	Eurostat

²⁷ Nulles piesārņojuma rīcības plāns (COM(2021) 400 final).

²⁸ Ikgadējie EVA dati tiks validēti ar datiem, kas savākti saskaņā ar Nitrātu direktīvu (datu avots: ENV/JRC) un kas pieejami reizi 4 gados.

²⁹ Valsts līmenī noteiktās teritorijas vai Natura 2000 teritorijas.

³⁰ ES Biodaudzveidības stratēģija.

³¹ ES Biodaudzveidības stratēģija.

³² EBCC — European Bird Census Council [Eiropas Putnu uzskaišu padome]; RSPB — Royal Society for the Protection of Birds [Karaliskā putnu aizsardzības biedrība]; CSO — Czech Society for Ornithology [Čehijas Ornitoloģijas biedrība].

³³ No vispār nesavienotiem (0 %) līdz pilnībā savienotiem (100 %).

³⁴ ES Biodaudzveidības stratēģija ar atsauci uz Eiropas dabas tīklu un Komisijas priekšlikums regulai par dabas atjaunošanu (COM(2022) 304 final, 22.6.2022.).

³⁵ Mērķrādītājs atspoguļo izziņoto plānu REPowerEU (COM(2022) 230 final). Atkarīgs no galīgās vienošanās par grozīto Energoefektivitātes direktīvu (COM(2021) 558 final) un atjaunīgās enerģijas mērķrādītāju, uz ko attiecas grozītā Atjaunojamo energoresursu direktīva (COM(2021) 557 final).

³⁶ Arī sadalījumā pa atjaunīgajiem energoresursiem.

	enerģijas daļa enerģijas bruto galapatēriņā ir vismaz [45 %] ³⁷	
14. Materiālu apritīgas izmantošanas rādītājs (% no kopējā materiālu izmantojuma)	Ilgtspējīga rūpniecība: līdz 2030. gadam divkārsot materiālu apritīgas izmantošanas attiecību salīdzinājumā ar 2020. gadu ³⁸	<i>Eurostat</i>
15. Autobusu un vilcienu īpatsvars iekšzemes pasažieru pārvadājumos (% no kopējiem iekšzemes pasažieru pārvadājumiem, kas izteikti pasažierkilometros)	Ilgtspējīga mobilitāte: palielināt kolektīvo transporta veidu (autobusu un vilcienu) īpatsvaru	<i>Eurostat</i>
16. Bioloģiskās lauksaimniecības platības (% no izmantotās lauksaimniecības platības (km ²))	Ilgtspējīga lauksaimniecība: līdz 2030. gadam 25 % no ES lauksaimniecības zemes apstrādāt bioloģiski ³⁹	<i>Eurostat</i>
Veicinoši nosacījumi (3. pants)		
17. Vides nodokļu daļa kopējos nodokļu ieņēmumos (%)	Likt maksāt piesārņotājiem: palielināt vides nodokļu daļu kopējos nodokļu un sociālo iemaksu ieņēmumos	<i>Eurostat</i>
18. Fosilā kurināmā subsīdijas (miljoni EUR) ⁴⁰	Likt maksāt piesārņotājiem: samazināt videi kaitīgās subsīdijas, jo īpaši fosilā kurināmā subsīdijas, lai tās bez kavēšanās pakāpeniski atceltu	Eiropas Komisija
19. Vides aizsardzības izdevumi (miljardi EUR un % no IKP)	Pārkārtošanās finansēšana: panākt, ka mājāsaimniecības, uzņēmumi un valdības atvēl vairāk līdzekļu piesārņojuma un citu veidu vides degradācijas prevencijai, samazināšanai un likvidēšanai	<i>Eurostat</i>
20. Zaļās obligācijas (% no kopējām emitētajām obligācijām)	Ilgtspējīgas investīcijas: vairāk emitēt zaļās obligācijas, lai vairotu publisko un privāto finansējumu zaļajām investīcijām	EVA ⁴¹
21. Ekoinovācijas indekss⁴²	Uz ilgtspēju orientēta inovācija: veicināt ekoinovāciju kā zaļās pārkārtošanās virzītājspēku	Eko-inovācijas observatorija

³⁷ Sk. zemsivētras piezīmi par 12. rādītāju, skaitlis tiks pielāgots atkarībā no galīgās vienošanās par grozīto Atjaunojamo energoresursu direktīvu (COM(2022) 222 final).

³⁸ Aprites ekonomikas rīcības plāns ([COM\(2020\) 98 final](#)): “nākamajā desmitgadē”.

³⁹ ES Biodaudzveidības stratēģija un stratēģija “No lauka līdz galdam”.

⁴⁰ Dati ir publicēti Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots ziņojumam par enerģētikas savienības stāvokli (COM(2021) 950 final). No 2023. gada dati balstīsies uz dalībvalstu ziņojumiem, kas jāiesniedz saskaņā ar Regulu par enerģētikas savienības un klimatrīcības pārvaldību.

⁴¹ Balstoties uz *Bloomberg Finance L.P.*, kas izmantots Komisijas dienestu darba dokumentā par progresu uzraudzību ceļā uz kapitāla tirgu savienību (SWD(2021) 544 final/2).

⁴² Indekss var tikt aizstāts, lai atspoguļotu jaunas rīcībpolitiskas vajadzības.

Dalībvalstu sniegums salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju (ES = 100) un tendenci		
Labklājīga dzīve planētas iespēju robežās 2. panta 1. punkts		
22. Zemes platību aizņemšana (km ² gadā)	Planētas iespēju robežas / zemes ilgtspējīgs izmantojums: līdz 2050. gadam apstādināt aizņemtu zemes platību tīro pieaugumu ⁴³	EVA
23. Ūdens patēriņa indekss⁺⁴⁴ (%)	Planētas iespēju robežas / ilgtspējīgs ūdens izmantojums: samazināt ūdens trūkumu ⁴⁵	EVA
24. Patēriņa pēda⁴⁶ (pamatojoties uz aprites cikla novērtējumu)	Ilgtspējīgs patēriņš: ievērojami samazināt ES patēriņa pēdu ⁴⁷ , t. i., patēriņa ietekmi uz vidi	Kopīgais pētniecības centrs
25. Nodarbinātība vides preču un pakalpojumu nozarē un nozares bruto pievienotā vērtība (% no kopējās ekonomikas)	Ilgtspējīga konkurētspēja: zaļās ekonomikas un zaļās nodarbinātības īpatsvara palielināšana visā ekonomikā ⁴⁸	<i>Eurostat</i>
26. VIETTURIS: Nevienlīdzība vides jomā⁴⁹	Vidiskā labbūtība: samazināt nevienlīdzību vides jomā un nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos	

5. Rādītāju nepilnību novēršana

Apspriešanās laikā attiecībā uz rādītājiem, kas varētu būt noderīgi vides un klimata rīcībpolitikas veidošanā tuvāko gadu laikā, tika konstatētas dažas monitoringa nepilnības. Piemēram, pagaidām vēl nav piemērotu rādītāju veselīgu ekosistēmu un augšņu vai ķīmikāliju ilgtspējīga izmantojuma monitoringam. Lai gan monitoringa dati tiek vākti daudzās jomās, dažas pastāvošās ziņošanas prasības neietver ikgadēju datu kopīgošanu ES līmenī, piemēram, dati par jūras piedrazojumu vai ķīmikālijām ūdenī ES tiek ziņoti ES tikai reizi sešos gados. Šo vājo vietu novērsīs labāka esošo tiesību aktu īstenošana un tiekšanās uz atvērtu datu telpām ES rīcībpolitikās⁵⁰.

8. VRP ietver sistēmiskus rādītājus, kas aplūko vides un sociālās jomas un vides un ekonomikas saiknes. Attiecībā uz nevienlīdzību vides jomā ir iekļauts vietturis, kamēr EVA izstrādā rādītāju, kas eksponētību gaisa piesārņojumam sasaista ar ienākumu līmeni. Tā ir daļa no plašākiem

⁴³ ES Augsnes stratēģija 2030. gadam (COM(2021) 699 final).

⁴⁴ Informāciju par aptvertajām nozarēm un laika un telpas mērogu sk. https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/sdg_06_60_esmsip2.htm un <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/use-of-freshwater-resources-3/assessment-4>.

⁴⁵ Direktīva 2000/60/EK (Ūdens pamatdirektīva).

⁴⁶ Šis rādītājs apvieno reprezentatīvu produktu patēriņa intensitāti un ietekmi uz vidi piecās patēriņa jomās, novērtējot visu produktu piegādes ķēdi (iekšzemes un tirdzniecības).

⁴⁷ 8. VRP 3. panta s) punkts un Aprites ekonomikas rīcības plāns.

⁴⁸ Definīcijas sk. https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/env_egs_esms.htm.

⁴⁹ Sk. 5. iedaļu.

⁵⁰ COM(2020) 66 final.

centieniem izmērīt vidisko taisnīgumu un sasaistīt sociāli ekonomiskās marginalizācijas riskam pakļauto grupu eksponētību vides un veselības riskiem. Saistībā ar videi kaitīgām subsīdijām Komisija pašlaik gatavo īstenošanas aktu saskaņā ar Regulu par enerģētikas savienības un klimatrīcības pārvaldību⁵¹, kas ietvers ziņošanu par pakāpenisku atteikšanos no enerģijas subsīdijām, jo īpaši fosilā kurināmā subsīdijām. *Eurostat* 2022. gadā no valstu statistikas iestādēm sāka vākt datus attiecībā uz “iespējami kaitīgām vides subsīdijām”. Kas attiecas uz vides un ekonomikas saikni, joprojām nav pilnvērtīgu rādītāju, ar kuriem varētu novērtēt ekosistēmu daudzveidības makroekonomiskos ieguvumus, riskus, ko rada ekosistēmu iznīcināšana, to piesārņotāju izmaksas, kas nav siltumnīcefekta gāzes, kā arī pārkārtošanās uz vidisko ilgtspēju vispārējos sociālekonomiskos ieguvumus un distributīvos aspektus.

Daži rādītāji, kas netika izvēlēti kā pamatrādītāji, tiks izmantoti abiem 2024. un 2029. gadā plānotajiem padziļinātajiem novērtējumiem. Piemēram, ar klimatu saistīto cilvēkupu dati varētu palīdzēt paplašināt perspektīvu, novērtējot progresu virzībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām. Tas pats attiecas uz *augšnes organiskā oglekļa* potenciālu dabas atjaunošanā, *augu valsts izcelsmes kaloriju īpatsvaru kopējā piegādātajā kaloriju daudzumā* un *pesticīdu izmantojumu*⁵², novērtējot progresu virzībā uz ilgtspējīgu pārtikas sistēmu novērtēšanai, vai *transporta elektrifikācijas* rādītāju plašākam redzējumam par ilgtspējīgu mobilitāti. Vides pārvaldības rādītāji, kas aptver atbilstības nodrošināšanu, pārredzamību, sabiedrības līdzdalību un tiesu iestāžu pieejamību, nav piemēroti kā pamatrādītāji, bet tiks izmantoti padziļinātajiem novērtējumiem.

6. Progresu ziņojumi

Saskaņā ar 8. VRP lēmumu Komisija ar EVA un ECHA atbalstu, balstoties uz monitoringa satvaru, ko veido šajā paziņojumā izklāstītie 26 pamatrādītāji, ik gadu iesniegs ziņojumus par progresu virzībā uz mērķu sasniegšanu.

EVA ciešā sadarbībā ar Komisiju izstrādās novērtējuma metodiku un līdz 2023. gada beigām iesniegs savu pirmo gada progresu izvērtējumu. Komisija ziņos par tās galvenajiem konstatējumiem, lai veicinātu ikgadējo viedokļu apmaiņu ar Eiropas Parlamentu un Padomi. Papildus ikgadējai ziņošanai un viedokļu apmaiņai 8. VRP lēmums arī paredz vidusposma pārskatīšanu 2024. gadā un izvērtējumu 2029. gadā.

Minētie ziņojumi veicinās komunikāciju par progresu virzībā uz zaļā kursa mērķu sasniegšanu. Tāpat uz tiem tiks balstīta komunikācija ar iedzīvotājiem un rīcībpolitikas veidotājiem par to, vai mūsu rīcība ir pietiekami vērienīga, lai mēs nepārkāptu planētas iespēju robežas, vai arī ir vajadzīgi vērienīgāki pasākumi. Apspriešanās ietvaros priekšroka dota rādītājiem, kurus var sadalīt pa dažādiem pārvaldības līmeņiem, tādējādi veicinot dialogu valsts, reģionālā, pilsētu un vietējā līmenī.

⁵¹ Sk. Regulas (ES) 2018/1999 17. pantu.

⁵² Priekšlikums par Direktīvu par augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu lietošanu (COM(2022) 305 final): mērķrādītājs līdz 2030. gadam ķīmisko pesticīdu izmantojumu samazināt par 50 %.

7. Perspektīva

8. VRP ir vajadzīgs monitoringa satvars, kas ir stabils, tajā pašā laikā ir vajadzīga zināma elastība. Tāpēc Komisija pēc 2024. gada vidusposma pārskatīšanas un 2029. gada izvērtējuma apsvērs iespēju ierosināt pamatrādītāju koriģēšanu; turklāt jāņem vērā, ka pašreiz notiekošā un turpmākā darba rezultātā būs pieejami jauni rādītāji (sk. 5. iedaļu).

8. VRP Komisijai uzdod sīkāk precizēt un, iespējams, racionalizēt savstarpējās saiknes starp pastāvošajiem ES līmeņa rādītāju kopumiem, monitoringa satvariem un procesiem, kas tiek izmantoti, lai sekotu līdzi sociālajam, ekonomiskajam un vidiskajam progresam. Šajā nolūkā Komisija izmantos jaunu rīku⁵³, kas apkopo datus no vairāk nekā 100 indeksiem, rezultātu pārskatiem un infopaneļiem un ļauj saskatīt savstarpējas saiknes. Ziņojuma rezultātā nākotnē vajadzētu tapt *kopsavilkuma infopanelim, kas ir plašāks par IKP*; tas tiktu izmantots, lai izmērītu ES progresu virzībā uz ilgtspēju, labbūtību un noturību. 8. VRP pamatrādītāji varētu veidot tā vides komponentu.

Komisija turpinās veicināt saskaņotību starp 8. VRP pamatrādītājiem un citiem transversāliem monitoringa rīkiem, piemēram, Eiropas pusgadu un ES IAM monitoringu. Komisija ir arī sākusi sagatavošanas darbu ceļā uz integrētu labbūtības satvaru, kas rīcībpolitikas veidotājiem un ieinteresētajām personām varētu sniegt informāciju par to, vai ES vides rīcībpolitikas ir pietiekami vērienīgas, lai netiktu pārkāptas mūsu planētas drošās un taisnīgās iespēju robežas.

⁵³ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/explorer>.